

Đầu đời c sinh ra và lớn lên nôi đ t Vi t mà mãi t i khi tu i đ i đã qua g n n a th k ,

tôi m i nh n ra trong nh ng bài nói chuy n ho c vi t lách n i ngôn ng Vi t đ c dùng khá nhi u đ i p ng , ng n ng , ca dao, ho c t c ng . M t thí đ đ i n hình đó là “Vi t lách” hay “Hát h ng.” Không dám đ t v n đ nhìn t ng quát v ngôn ng Vi t mà ch th xét n i tr ng h p “Vi t lách” và “Hát h ng,” hình nh chúng nói lên s th th c nghi m ch không ph i vô tình đ c l p ráp thêm cho xuôi l i nói.

Đ u “Ng b t t n ngôn, ngôn b t t n ý,” ai cũng bi t và nghi m ch ng đ c nh th , nh ng ngo i tr tr ng h p nh ng v đ c tr ng v ng m i th ng b đ ý đ n nh ng gì các ngài phát bi u. Có l n i nh ng tr ng h p này h đã có th i gi suy nghĩ chín ch n n u không mu n nói là đã có nh ng chuyên viên chu n b đ i n văn s n, ho c n i tr ng h p ai đó có chút tên tu i b k khác nh m t i đ kích. Tuy nhiên đ u b đ kích th nào chẳng n a, ng i đ kích ch nói lên s b t đ ng ý ki n, n u không mu n nói là đã không th c s bi t nguyên nhân cũng nh đ i u ki n t i sao ng i phát bi u nói nh th , ch ng khác gì n i tr ng h p Ca Dao nh c t i, “Cá trong l đ hoe con m t, cá ngoài l ngúc ngo c mu n vô.” Ng i đ kích ch có th nói lên quan đ i m trong môi tr ng nh n th c c a h ch không b liên h ràng bu c n i ch c v cũng nh đ i u ki n nào đó c a ng i phát bi u.

Ngôn t “Vi t lách” th ng đ c nh c đ n n i đ u môi chót l i ng i nói ti ng Vi t. Th c ra, nói thì nói v y cho qua, nh ng nh ng ai đã b cái nghi p văn ch ng gây bùa mê thu c lú m i th c s c m nghi m đ c “Lách” ph i tr giá nh th nào. Dĩ nhiên, tôi không mu n nói t i nh ng ai mu n tr thành nhà văn, ho c vi t v i ý đ nh đ c g i là nhà văn hay t x ng nhà văn; y là ch a dám nh c t i danh hi u “Văn sĩ.” Vi t v i ý đ nh đ c g i nhà văn coi ch ng càng b phê bình, càng n i ti ng. Ng c l i, có nh ng ng i vi t vì mê vi t, b vi t, không vi t s c m th y b c xúc, ray r t và ch nh ng ai b r i vào tr ng thái này m i c m nghi m đ c vi t lách kh n kh th nào.

T t nhiên ng b t t n ngôn, th nên ph i bày t suy t c a mình n i gi i h n ngôn ng , t ph ng ti n trình bày đã khi n mình thao th c. Ai có gi đ c lời thôi lòng thông! Ai có kinh nghi m cũng nh c m nghi m nh n th c gi ng mình may ra truy n đ t đ i u khi n mình nh c

nhĩ. Đáng thái, ai cũng chá muán đác ngán gán, muán biát đá mà biát và táng ráng mình biát. Đáng khác, dùng ngôn ngữ đá trình bày mát món ăn ngon không thá nào khián đác giá no báng; thá nên, đáu viát lách giái đán máy, cùng lám chá khián ngáng đác hoác nghe ráu nác miáng, pháng chi viát vá nháng gái mình thao thác hoác khát khao. Xét nái giái hán này cáa sá trình bày báng cách viát, tát cá nháng ai lên án ngáng viát mà không cháu thác nghiám, ngáng cá lái lên tiáng phê bình, quá là áu trá. Lý do, thác tá cháng minh, không ai có thá ăn dám, uáng dám cho mình. Và lá tát nhiên nái tráng háp nhán đánh tá táng, chiáu háng nái bài viát, không ai có thá suy nghĩ dám cho mình.

Xét nhá thá, tác giá mát bài văn, hoác nhán đánh, hay mát câu truyán, bái nhán tháy đác giá có nghiám cháng, suy tá, hoác đáu kián sáng, hay nhán đánh khác mình, sá phái viát láu vái ngôn tá. Nói cách khác, cán đá ý lách, tránh cán há rái vào tráng háp phái đái dián vái thầy bói mù rá voi, có lá do sá cháu đáng nái mái ngáng đáu có hán, trong khi đác lái Kinh Thánh nhác nhá, “Đáng nói vào tai ká ngu xuán káo nó khinh thá nét tinh tá cáa lái con nói,” hoác, “Đáng dám luán vái ká ngu xuán bái, cá con náa, con sá trá nên giáng nó,” ngáng i viát dánh phái suy nghĩ và đát ván đá trác háu tránh nháng mái tên đáy án ý tá nhiáu chiáu háng nhám tái. Viát không lách tát nhiên coi tháng đác giá ; mà đác giá thì chín ngáng i mái ý; trăm ngáng i ngàn lái nhìn khác nhau. Bái váy có câu nói, “Nháng vá đái văn hào là nháng ngáng i sau khi chát cá trăm năm ván còn có ká thù.” Há nói lên nháng đáu nhá chác vào tai thiên há nháng lái tuyát vái đái vái nháng ai đá tâm suy nghĩ má nhán biát thêm giá trá đích thác cuác sáng cáa mình.

Viát đáu bá giái hán cách dián đát hán nói nháng mang chung mát khía cán vái cách trình bày báng ngôn tá vá pháng dián bá chá trích; đó là chá tác giá hay ngáng i nói bá trá thành tâm đái má đá quán chúng chá trích nái tráng háp nháng gái không thuán lòng há mà thôi. Ít ngáng i đát ván đá vá tá báo hay cá sá ná loát đáng tái bài viát cũng nhá háu hát cháng ai đát ván đá đán nháng ngáng i soán dián văn. Đái vái âm nhác, nhiáu công viác chuyên môn âm thám phía sau bác màn sân kháu hoác chiác đáa hát, mát há tháng nháng liên há giáy chuyán, tiáp nái, không có không đác, không thác hián cháng xong, tát cá đác tóm gán nái hai tiáng “Hát háng.” Bình tháng, khi nói đán hát háng, ngáng i ta chá nghĩ tái ca sĩ, nháng thá hái, có ca sĩ mà không có bán nhác đá hát thì đáu hát hay máy, đá máy, đúng hay sai đáu cháng gái đáng nói. Thêm vào đó, có nhác sĩ soán nhác, có nhác sĩ hòa âm, phái khí, có ban nhác nháng không có há tháng âm thanh thì lái cháng khác gái nhóm mái vá bán thuác dán. Chác chán không ai muán làm ca sĩ mãi vá bao giá .

Tuy nhiên, tại ác thay, bái không dám tá đát ván đá hoác mang náng ná mác cám tá ty nái khá năng hát xáng, đa sá tháng bo bo áp á quan niám đác hiáu theo án đánh luân lý “Xáng ca vô loài” cáa ngáng i xáa đá lái. Giái thích vô ích bái đáu cá gáng giái thích cũng cháng khác gái thái kán tai trâu, coi cháng nó vác cho, chá mang đái háa. Kinh Thánh có câu nói quá háp tình, háp lý nái tráng háp này, “Cáa thánh đáng cho chó, chá quáng châu ngác trác báy heo káo chúng dày đáp đái chân và quay lái cán xác các ngáng i” (Mt. 7:6). Đáng khác, cháng nháng chín

ngồi mà chỉ ngồi trăm cái miêng, nói ngốc, nói xuôi, ngang đố, trên đố, nói thò nào cũng có kẻ cho là đố. Giở lúc hòng khi mà miêng cọt tiếng hát thì ma chê quạ hòng mà phê bình thì chòng khác gì mọt hòng giở nhòng đòng. Thì đúng là hòng giở bỏi u hòng thì t đã bỏi, dẫu kêu la méo còng miêng cũng phải còng lòng làm viếc tròng nghiếp ăn nói bỏi bỏi. Vỏi lỏi nỏi cuộc đời này đâu có luật nào đánh thuòng ngòng i khoác lác nên ai vỏi ng vô nghiếp âm nhòng, hát xòng đòng có còng hòng nghiếp m chòng câu nói “Chòng tài liòng vỏi chòng tai mọt vỏi” (Kỉ u). Có khòng, tài năng thòng hiòng sòng viếc khác ngòng i tọt còng còng p tai nghe phê bình.

Ai lòng mang chút máu me văn nghòng văn gòng, đòng rỏi thay vì dùng nhòng thòng giở nhòng rỏi nhòng ngòng i, an hòng cuộc đời, lỏi mê man vỏi cung đàn tiếng nhòng mòng có còng hòng nghiếp m chòng đòng còng ngôn từ “Hát hòng.” Nói nhòng thòng có nghĩa chòng nhòng ngòng i dùng phòng nào cuộc đời mình tham đòng vào thòng giở âm nhòng mòng có thòng chân thành thòng sòng biết hát sòng hòng ra sao. Ngòng còng lỏi nỏi thòng tòng i, nhòng đòng bình thòng ng còng a giòng i thòng ng lảm quòng là quá lòng khác biết và không dĩnh đáng gì đòng âm nhòng mà chòng liên hòng đòng mọt nòng a ngôn từ hát hòng. Tòng mọt chòng ng trình văn nghòng đòng còng đòng lên màn nhòng nỏi đĩa DVD, tiếng là DVD trình diòng âm nhòng nhòng bình thòng ng ngòng i ta đòng ý đòng cách ăn mòng, trình diòng còng a ca sĩ. Dẫu cho cách diòng xuýt và khùng còng nhòng, hình nhòng phòng giúp trình bày bỏi nhòng hòng u nói lên đòng còng tâm tình cũng nhòng suy tòng còng a tác giòng sáng tòng o nó, nhòng các nhà thòng ng mòng i đã vô tình hay hòng u ý dùng nghòng thuòng tòng bỏi làm phòng ng tòng n quòng ng cáo ca sĩ cho thuòng công viếc buôn bán âm thanh, bỏi ai không biết chòng mọt sòng ca sĩ đòng còng biết nào đòng đòng còng sinh ra đòng hòng tòng bòng nhòng vào nhòng ng tác phòng mòng âm nhòng còng a ngòng i khác. Đa sòng nghòng sĩ liên hòng đòng âm nhòng đòng u rỏi vào nghiếp ăn còng mòng nhà, vác ngà voi mua vui cho thiên hòng kèm thêm sòng chòng đòng ng nhòng ng phê bình lòng mòng khi khiòng đau tai, nhòng óc. Thòng hòng giở sòng mọt ca sĩ đòng còng thuê hát mọt bỏi nhòng còng nòng DVD sòng đòng còng tròng công bao nhiêu, phòng có đòng tòng nòng mua hòng còng may chiòng áo mòng cho hòng p vỏi bỏi nhòng còng đó chẳng?

Bình thòng ng ai cũng nghĩ ca sĩ còng nòng phòng i có giòng ng đòng còng biết đòng hát. Xin thòng a, giòng ng nói còng a các ca sĩ có khác chi ai đâu. Nòng u ai vô tình có đòng còng đĩa hát ngày xòng a và đem so sánh giòng ng còng a cùng mọt ca sĩ đó thuòng ngày xòng a và bây giòng, đòng u nhòng nòng rõ đòng còng sòng nhòng hòng ng còng a kòng thuòng tòng âm thanh nòng i giòng ng hát. Vỏi nòng đòng đòng còng đòng ra đó là tòng i sao ít ngòng i làm ca sĩ và lỏi càng ít hòng nòng, chòng mọt sòng đòng còng ái mòng đòng còng biết. Hình nhòng bòng tòng còng sòng giòng i thích nào đòng u đòng nòng tòng i đòng u mà nhà Phòng tòng gòng i là nghiếp p bỏi đã biết bao ngòng i có giòng ng hát đòng còng biết, còng gòng ng tròng thành ca sĩ nhòng ng càng ngày chòng càng có tuòng i chòng không có tên. Có thòng nói theo quan đòng mòng Aán hòng còng, cuộc đời sòng đòng nòng đòng tòng mọt ngòng i đi vào hành trình ngòng i yòng đòng còng sinh ra đòng hòng nhòng ng bài hòng còng nòng phòng i hòng còng đòng u ngòng i yòng nhòng nòng biết hay không. Mọt khác, ngòng i càng nòng i tiếng bao nhiêu càng phòng i tròng giá cho vỏi thòng còng a mình bỏi yòng nhiều. Mòng nòng có cuộc đời an nhòng, thòng nhòng thòng i trong khi nhòng còng mòng danh vỏi ng, quòng nòng lòng... thì quòng là nhòng còng mòng hảo hòng nòng.

Đòng i vỏi ngày xòng a, hoàn thành mọt bỏi nhòng còng đòng thiên hòng thòng ng lảm tròng i qua muôn vàn vỏi tòng vỏi; chòng ng nhòng ng thòng lỏi còn bòng nhòng hòng ng bè phái, liên hòng. Ngày nhòng còng sĩ Hiòng u Anh còn sinh tòng nòng, có lòng nòng tôi ghé thăm nhòng còng sĩ và tìm hiòng u thêm vỏi nhòng còng ngũ cung, vô tình khi hòng i đã vỏi tòng nhòng còng tòng bao

gi, ngài nh nhàng nh c đ n s th bè phái ngày x a, nghe mà đau lòng. D u th i nay có nh ng ph ng trình đ n toán đ vi t nh c, hòa âm, ph i khí nh ng đ i đa s nh c sĩ v n b l thu c các nhóm ho c các hăng th c hi n đĩa nh c. M t thí đ đ n hình đó là nh ng b âm thanh n i đ c g i t t là VST v n ít khi th y đ c x đ ng n i các đĩa âm nh c Vi t. Không chi l lũng b i mu n dùng nh ng âm thanh này ph i x đ ng nh ng ph ng trình đ n toán th c hi n âm nh c và t t nhiên c n th i gi h c cách x đ ng. Có l n nói chuy n v i m t vài ng i th c hi n đĩa nh c t i VN, h cho bi t ch th c hi n đĩa nh c theo ti n trình c a h và mình ch có th ch n ca sĩ tùy giá c . Th c ra, chuy n m t b n nh c t midi sang đ ng nh c đ hát và đ u ch nh âm thanh đ thâu vào đĩa tiêu pha khá nhi u th i gi . H n n a, m y ai đ ý v hòa âm, ph i khí khi nghe đĩa nh c và cho dù đ ý l i c n kh năng chuyên môn v âm nh c. H n n a, quan ni m x a, âm nh c ph giúp l i hát v n n ng n ám nh khách th ng l m, có l t i ch a quen ho c không th c hi n đ c thì đành ch p nh n cho qua chăng.

Tôi nh không rành b i ch đ c nghe loáng thoáng v m t bài báo ph ng v n m t s danh ca ng i M nói đ n nh n đ nh v gi ng hát c a chính h . Đ i khái không ai ca t ng n u không mu n nói là không a gi ng hát c a mình mà trái l i mu n gi ng hát c a h gi ng nh gi ng hát c a m t ca sĩ khác. Ng c l i, n i bài hát “Ba Bà M Ch ng” do ban AVT th i tr c 75 trình đ n, “...Nh hai cô ca sĩ có khen nhau bao gi .” Tôi không quen bi t ca sĩ nên ch a bao gi nghe th y b t c ca sĩ nào nói l i gì bày t n i lòng không a đ i v i ca sĩ khác. Ch bi t m t đ u đó là t đ o ng a tay ng a chân t p t nh h c m y ph ng trình đ n toán vi t nh c đ r i l i ng a c thâu âm m i c m th y tâm ph c, kh u ph c nh ng thành viên mang n ng n nghi p v i âm nh c. Bình th ng, khi m t nh c sĩ vi t m t b n nh c ho c ph nh c m t bài th , n i tâm trí h đã nghĩ đ n v i cung đ u đó s h p v i gi ng hát c a m t ca sĩ nào đó. Không l t kh i l đó nh ng vì không thu n ti n vi c nh hát, tôi gân c hát, mà l i ch có h ng thú hát nh ng khi v a chuy n đ i xong nh c t midi qua đ ng “wave” m i phi n hà. Nào có l chi, cà phê, thu c lá, ch ng c n bi t chúng ph ng h i th nào nh ng chìm trong giòng âm thanh chúng c ch u khó ti p n i t nh th c con ng i. Đàng khác, ai đã so n hòa âm, ph i khí thì bi t, c m h ng vi t nh c thay đ i ngay khi vô tình đ tâm vào chuy n nào khác. Nghe th y có ng i nói so n m t b n nh c m i nh ng m t năm, tôi không hi u đ c cách so n nh th nào và nh ng gì mà ph i nh ng m t năm, ho c là không có gi hay h ng kh i t i r t ít nh ng vì có m t tâm trí siêu vi t nên c m h ng không b đ t đ n, ho c ph i ch m t ng n t nh c cho ban nh c x đ ng sao cho chính xác v i tâm tình mu n bày t . Riêng tôi, hát đ thâu vô đĩa m i qu là s kh n khó m c đ u th i gian ch m y phút đ ng h .

Hát, t t nhiên ph i h ng n u không đ c chu n b k l ng, và tôi đã không chu n b chi h t nên h ng i là h ng. B m chu t đ thâu sau khi đ u ch nh “mixer,” tôi v i v b c t i microphone, khoác headphone lên đ u nghe giòng âm thanh đang đ c dần đ n toán chuy n đ n trong khi m t chăm chăm theo dõi nh ng n t nh c đ c in s n. Tay gi nh p nh ng không đ c đ ng ch m b t c gì n i khuôn kh h n h p vì ph i hát g n microphone cho rõ ti ng... Và đã có nh ng bài thâu đ thâu l i h n m i l n. Nh c mình ph , hòa âm t phân đ nh, th mà lúc hát thì c ph i v a đ ý nh p nh c, v a đánh v n l i hát trong khi mi ng phát âm... Và th là c t t lên t t xu ng đ u chi. Có đ i nào bài th tác gi vi t “Áo th m s n tr ng” (trong bài Thù

Áo Đ& ; th& Đ&ng V&nn) mà ch&ng ph&i ch& m&t l&n, tôi đã hát sai nh&ng năm l&n, năm l&n hát thành “Áo t&m s&n tr&ng!” B&c di&n c&ng i ch& vì cái mi&ng không theo cái m&t b&i cái m&t đang v&ng d&i theo m&y n&t nh&c cho cái tay khua ngang, khua d&c gi& nh&p. Tôi c&m ph&c m&t s& ca sĩ không bi&t nh&p nh&c mà hát nghe v&n phê, qu& là tài, nh&ng có l& h& ph&i t&p t&nh khá v&t v&!

Th&c ra, b&n nh&c t& nó không đúng, ch&ng sai vì nh&c sĩ đâu so&n nh&c cho chính h& hát, và cũng đâu ph&i t&t c& nh&ng gì thi sĩ, nh&c sĩ, văn sĩ sáng t&o đ&c c&ph&t xu&t t& tâm t& c&a h&. Nói cho đúng, có th& nói h& mang kh& năng th&ng vay kh&oc m&n, nói lên tâm t&nh c&m nh&n đ&c t& nh&ng nh&n th&c ho&c s& th& nào đó n&i cu&c đ&i. Ai không bi&t đi&u này; th& mà v&n có nh&ng cái m& dám c&gan ra b&ta đây, lên gi&ng th&đ&i phê bình này n&. Có đi&u, tôi ch&a th&y nh&c sĩ nào lên ti&ng thanh minh thanh nga khi b&ai đó dùng mình làm bàn đ&p h&u đ&c thiên h& nh&n ra là th&gì. Tôi ch& vô tình đ&c đ&c đ&i bài phân tích nh&c n& nh&c kia theo quan đi&m h&n h&p cá nhân mà thôi. Thi&n nghĩ, ng&i mu&n phê bình v& nh&ng sáng tác văn ch&ng, thi phú, hay âm nh&c c&n có m&t căn b&n chuyên môn v& b& môn mình mu&n nh&n đ&nh. Đ&ng này, n&u không bi&t gì v& âm nh&c l&i đã ch&ng bao gi& dám th& h&c b&i m&c c&m mình không ra gì mà dám lên gi&ng ì x&o này n& v& m&t tác ph&m âm nh&c nào đó thì có l& thua c& loài kh& b&i “monkey sees, monkey does,” ng&i M& có câu nói nh& th&. Đã không bi&t thì h&c, n&u không đ& kh& năng h&c ch& nên đóng vai th&ng l&nh h&u che đ&u cái đ&t; phê bình nh&ng cu&i mà c&u đ&c đ& ý hay n&i ti&ng qu& là chuy&n l& đ&i! Đ&ng ý r&ng cu&c đ&i chuy&n bi&n nh&ng chuy&n bi&n th& nào ch& chuy&n bi&n nh& câu nói nh&n gian, “...ti&n b& t& th&i đ& đá đ&n đ& đ&ng, qua đ& s&t... và nay ti&n đ&n đ& đ&u” thì không ai có th& ch&p nh&n.

Ai đã hát, ch&c ch&n đã h&ng nhi&u l&n. Tuy nhiên, th& r&ng h&ng c&ngàn l&n và đ&n l&n ngàn th& m&y ki&n t&o đ&c gì cho mình và có thêm lòng t& tin thì v&n còn h&n ch&ng bao gi& h&ng đ& r&i ngày nào đó ra đi mang theo tâm tr&ng đã s&ng th&a!

lmt